

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770

e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2010. gada 21. aprīlī

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Kaspars Balodis un Viktors Skudra,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto Lienes Gotlandes-Vaitkuses un Renāra Vaitkusa (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēji) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 84/2010),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu atzīt Civilprocesa likuma 400. panta pirmās daļas 2. punktu un 405. panta pirmo un trešo daļu par neatbilstošām Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. pantam, kā arī atzīt Civilprocesa likuma 195. pantu par neatbilstošu Satversmes 91. pantam.

2. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu prasījums izvērtēt likuma atbilstību Satversmei ir piekritīgs Satversmes tiesai.

3. Civilprocesa likuma 400. panta pirmās daļas 2. punkts paredz, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pēc notariāli apliecinātiem un tiem juridiskā spēka ziņā pielīdzinātiem terminētiem līgumiem par naudas samaksu vai par kustamās mantas atdošanu.

Civilprocesa likuma 405. panta pirmā daļa noteic, ka pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu izlemj tiesnesis vienpersoniski uz iesniegtā pieteikuma un tam pievienoto dokumentu pamata septiņu dienu laikā no pieteikuma iesniegšanas dienas, nepaziņojot par to pieteicējam un parādniekam.

Civilprocesa likuma 405. panta trešā daļa paredz, ka tiesneša lēmums stājas spēkā nekavējoties, un tam ir izpildu dokumenta spēks. Lēmums izpildāms saskaņā ar sprieduma izpildīšanas noteikumiem. Tas iesniedzams izpildīšanai kopā ar bezstrīdus piespiedu izpildīšanai pakļautā akta norakstu.

Savukārt Civilprocesa likums 195. pants noteic: taisot spriedumu par naudas summas piedziņu, tiesa tā rezolutīvajā daļā norāda prasījuma veidu un piedzenamo summu, atsevišķi uzrādot galveno parādu un procentus, laiku, par kādu procenti piespriesti, kā arī prasītāja tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei (izsoles dienai) saņemt procentus, minot arī to apmēru.

Saskaņā ar apstrīdētajām normām Ventspils tiesas tiesnesis ar 2008. gada 18. marta lēmumu lietā Nr. 3-12/0244 ir nodevis bezstrīdus piespiedu izpildīšanai Pieteikuma iesniedzēju saistību.

4. Pieteikums iesniegts kā konstitucionālā sūdzība. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu un 19.² pantu Pieteikuma iesniedzēji ir tiesīgi iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu.

5. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa noteic, ka „konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai”.

Vienlaikus Satversmes tiesas likums paredz, ka lieta ierosināma tikai tad, ja pieteikums atbilst arī pārējām prasībām, ko konstitucionālajai sūdzībai noteic šā likuma 18. pants un 19.² pants.

5.1. No Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta un 19.² panta sestās daļas 1. punkta izriet, ka konstitucionālajā sūdzībā nepieciešams pamatot apstrīdētās normas neatbilstību katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiskā spēka tiesību normai. Turklāt ir jāpamato, ka tieši šī neatbilstība izraisa pieteikuma iesniedzējam Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu.

Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka bezstrīdus saistību izpildei nevarētu nodot saistības pēc notariāli apliecinātiem un tiem juridiskā spēka ziņā pielīdzinātiem terminētiem līgumiem par naudas samaksu vai par kustamās mantas atdošanu. Taču pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, kāpēc šāda kārtība neatbilst Satversmes 92. pantam. Pieteikuma iesniedzēji pēc būtības iebilst par noslēgtā līguma tiesiskumu, jo atzīst, ka pie zvērināta notāra slēguši fiktīvu aizdevuma līguma un uzskata, ka šāda līguma izpildi nevar prasīt bezstrīdus piespiedu kārtībā.

Tādējādi pieteikums par Civilprocesa likuma 400. panta pirmās daļas 2. punktu neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktam un 19.² panta sestās daļas 1. punktam.

5.2. Pieteikumā ir izklāstīti lietas faktiskie apstākļi, norādīts uz Pieteikuma iesniedzējiem Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu un sniegts juridiskais pamatojums par Civilprocesa likuma 405. panta pirmās un trešās daļas iespējamo neatbilstību Satversmes 92. pantam. Līdz ar to pieteikums šajā daļā atbilst Satversmes tiesas likuma 18. pantam, 19.² panta pirmajai daļai un sestās daļas 1. punktam.

5.3. Pieteikumā apstrīdētā arī Civillikuma 195. panta atbilstība Satversmes 91. pantam. Apstrīdot normu neatbilstību Satversmes 91. pantam, Pieteikuma iesniedzējiem jāsniedz pamatojums tam, vai apstrīdētā norma nosaka atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, vai vienādu attieksmi pret personām, kas atrodas atšķirīgos apstākļos. Taču pieteikumā nav norādīts nedz uz atšķirīgām personu grupām, kuras būtu jāsalīdzina, nedz sniegts juridiskais pamatojums tam, vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamatojums. Tādējādi pieteikums daļā par Civillikuma 195. pantu neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktam un 19.² panta sestās daļas 1. punktam.

5.4. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējiem nav bijis iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Arī Satversmes tiesas

kolēģijas jau ir secinājušas, ka gadījumā, ja iespējama tiesību aizskārums saistīts ar nolēmumu, kas pieņemts saskaņā ar apstrīdētajām normām, nepastāv iespēja aizstāvēt pieteikuma iesniedzēja pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem (*sk. Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2009. gada 23. septembra lēmuma par lietas ierosināšanu 6. punktu, pieteikums Nr. 410/2009 un Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2010. gada 15. janvāra lēmuma par lietas ierosināšanu 4. punktu, pieteikums Nr. 534/2009*). Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai un sestās daļas 2. punktam.

5.5. Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtā daļa noteic, ka konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās. Jautājums par to, vai saskaņā ar apstrīdētajām normām pieņemtais nolēmums būtu uzskatāms par “pēdējās institūcijas nolēmumu” Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas izpratnē, ir risināms kopsakarā ar jautājumu par apstrīdēto normu būtību un šo normu atbilstību Satversmes 92. pantam. Satversmes tiesas kolēģijas jau iepriekš ir secinājušas, ka gadījumos, kad pastāv vairāki pretrunīgi viedokļi par to, vai lieta ierosināma, viedokļu izpēte un izvērtēšana veicama Satversmes tiesas lietas sagatavošanas un izskatīšanas gaitā, nevis izskatot pieteikumu (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 17. jūlija lēmuma par lietas ierosināšanu 3. punktu, lieta Nr. 2007-14-01*).

Līdz ar to Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtā daļa konkrētajā gadījumā neliedz ierosināt lietu.

6. Vienlaikus pieteikumā izteikts lūgums apturēt Ventspils tiesas tiesneša 2008. gada 18. marta lēmumu lietā Nr. 3-12/0244.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta piektā daļa paredz, ka “Konstitucionālās sūdzības (pieteikuma) iesniegšana neaptur tiesas nolēmuma izpildi, izņemot gadījumus, kad Satversmes tiesa lēmusi citādi”.

Minētās normas mērķis visupirms ir novērst iespēju, ka personas, kuras neapmierina nolēmums attiecīgajā civillietā, krimināllietā vai administratīvajā lietā, izmantotu konstitucionālo sūdzību kā sprieduma izpildes novilcināšanas līdzekli (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 21. augusta rīcības sēdes lēmumu lietās Nr. 2005-12-03 un Nr. 2005-20-01*).

Šī norma pieļauj Satversmes tiesai lemt citādi, proti, apturēt nolēmuma izpildi civillietā, krimināllietā vai administratīvajā lietā. Šāds lēmums pēc būtības uzskatāms par pagaidu noregulējumu Satversmes tiesas procesā.

Lai arī Satversmes tiesas likums *expressis verbis* neierobežo gadījumus, kuros Satversmes tiesa var lemt par nolēmuma izpildes apturēšanu, šī norma interpretējama sistēmiski kopsakarā ar citām Satversmes tiesas likuma normām, Satversmes tiesas procesa principiem, kā arī vispārējiem tiesību principiem.

Konstitucionālā sūdzība veidota kā subsidiārs (papildu) tiesību aizsardzības līdzeklis, ko persona parasti var izmantot tikai pēc visu vispārējo tiesību aizsardzības līdzekļu izsmelšanas. Satversmes tiesu nevar uzskatīt par kārtējo augstāko instanci attiecīgajā administratīvajā procesā, kriminālprocesā vai civilprocesā. Līdz Satversmes tiesas sprieduma spēkā stāšanās brīdim prezumējams, ka attiecīgajā administratīvajā procesā, kriminālprocesā vai civilprocesā ir taisīts likumīgs un pamatots nolēmums.

Nolēmuma izpildes apturēšana uzskatāma par ārkārtēju Satversmes tiesas procesa līdzekli, un piemērojama tikai svarīgu mērķu sasniegšanai, piemēram, lai nodrošinātu personas tiesību aizsardzību tādos gadījumos, kad nolēmuma izpilde attiecīgajā civillietā, krimināllietā vai administratīvajā lietā pirms Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas sprieduma izpildi vai radīt būtisku kaitējumu Pieteikuma iesniedzējam (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 20. maija rīcības sēdes lēmuma par lūgumu lietā Nr. 2008-04-01 4. punktu*).

Tādējādi, lai secinātu, vai konkrētajā gadījumā ir pieļaujama un nepieciešama Ventspils tiesas nolēmuma izpildes apturēšana, ir jāpārlicinās, vai lietā pastāv tādi ārkārtas apstākļi, sakarā ar kuriem:

- 1) nolēmuma izpilde pirms Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas sprieduma izpildi;
- 2) nolēmuma izpilde var radīt būtisku kaitējumu Pieteikuma iesniedzējam.

Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka, neapturot Ventspils tiesas lēmuma izpildi, no viņu ienākumiem arī turpmāk par labu trešajai personai tiks pārskaitīta nauda. Taču Pieteikuma iesniedzēji nav nedz apstrīdējuši aizdevuma līgumu, kuru uzskata par prettiesisku, nedz pamatojuši, ka pastāvētu tādi apstākļi, kas Satversmes tiesas sprieduma izpildi minētajā lietā padarītu neiespējamu, vai arī radītu tik būtisku

kaitējumu Pieteikuma iesniedzējiem, ka būtu nepieciešama minētā ārkārtas procesuālā līdzekļa piemērošana Satversmes tiesas procesā.

7. Satversmes tiesā izskatīšanai ir sagatavota lieta Nr. 2009-93-01 “Par Civilprocesa likuma 400. panta pirmās daļas 1. punkta un 405. panta pirmās un trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam”. Minētajā lietā ir saņemts institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto normu, – Saeimas – atbildes raksts.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

n o l ē m a :

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu „Par Civilprocesa likuma 405. panta pirmās un trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam” pēc Lienes Gotlandes-Vaitkuses un Renāra Vaitkusa pieteikuma (pieteikums Nr. 84/2010).

2. Atteikties ierosināt lietu par Civilprocesa likuma 400. panta pirmās daļas 2. punkta atbilstību Satversmes 92. pantam un Civilprocesa likuma 195. panta atbilstību Satversmes 91. pantam.

3. Noraidīt lūgumu apturēt Ventspils tiesas tiesneša 2008. gada 18. marta lēmuma lietā Nr. 3-12/0244 izpildi.

4. Atzīt, ka nav nepieciešams aicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimu – iesniegt atbildes rakstu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Satversmes tiesas 1. kolēģijas priekšsēdētājs

G.Kūtris